

(vervolg Lauwersmeerexcursie -7.11.81)

Bij Achter de Zwartten liep één eenzame grutto tussen de eenden en de + 15 bonte strandlopers. Elders zagen we nog een groepje kemphanen langs vliegen. De waarneming van een flamingo kan nauwelijks meer een (al of niet tropische) verrassing genoemd worden.

In en om de haven zagen we ditmaal niets bijzonders; koffie, appelgebak en slagroom smaakten er echter niet minder om. Tenslotte moet een minder leuk voorval vermeld worden: we vonden een zwaar gewonde, maar nog levende velduil die in prikkeldraad vastzat. De spieraanhechting van één vleugel was volledig vernield. Reinoud Bartelds bevrijdde het beest uit z'n benarde positie en Jan Glas nam het verzwakte en daardoor zeer gedweë dier mee om naar het vogelasiel gebracht te worden. Afgezien van deze minder leuke manier om een velduil te zien te krijgen, was het een geslaagde excursie.

Henk v.d. Brink.

TREKTELLINGEN.

1. Landelijke trektellingen.

In het artikel "Najaarstrek over Winschoten" in de Grauwe Gors, jaargang 9, nr. 1, noemt Berend Voslamber de plannen om een landelijke trekvogelwerkgroep op te richten, die landelijke trektellingen zou gaan organiseren. Die werkgroep bestaat inmiddels: de "Landelijke Werkgroep Vogeltrek Tellen" afgekort LWVT. De landelijke tellingen zijn in augustus van start gegaan. Ook in Groningen wordt geteld, door ondergetekende -met hulp van anderen- bij Glimmen/De Punt. Daarover straks meer; eerst iets over de opzet van de landelijke werkgroep.

Het doel van de werkgroep is het coördineren van onderzoek aan zichtbare vogeltrek en het verwerken en publiceren van de verzamelde gegevens. Ook oudere gegevens worden verwerkt; daarnaast worden nieuwe tellingen verricht. Bij die tellingen wordt een aantal aspecten onderzocht: de doortrek in de loop van het jaar en in de loop van de dag, de trekrichtingen en -vooral- de regionale overeenkomsten en verschillen in doortrekverloop en -sterkte. Het is de bedoeling de werkgroep onder te brengen bij een landelijke organisatie, bij voorkeur SOVON. Samenvattingen van de verzamelde gegevens zullen dan in het toekomstige COV/SOVON-orgaan gepubliceerd worden.

Alle tellingen worden verricht op vaste telposten, zowel in voor- als najaar. De telperioden zijn 15 februari - 31 mei en 1 augustus - 30 november. Om een beeld te krijgen van de regionale verschillen, moeten eens in de twee weken alle telposten bezet worden (op zaterdag) en wel gedurende een zo groot mogelijk deel van de dag (weer of geen weer!)

(vervolg trektellingen)

Het begin van de telling is een half uur voor zonsopkomst. Tot twee uur na zonsopkomst worden de waarnemingen per kwartier genoteerd, daarna per klokuur. Op de door de werkgroep ontworpen telformulieren moeten in elk geval worden ingevuld: de soort, het totaal aantal, het aantal vogels per vlieg-richting, het aantal uitsluitend gehoorde vogels en gegevens over het weer: bewolking, neerslag, zicht. Fakultatief zijn: vlieggedrag, hoogte en gemiddelde groeps grootte.

2. Trektellingen in Groningen.

Om voor een goede coördinatie van het telgebeuren te zorgen, is Nederland verdeeld in zes regio's. Groningen behoort tot de regio Noord, waarvoor ondergetekende als coördinator optreedt. Het project kende in gebieden waar voorheen nog nauwelijks of niet geteld werd, dus o.a. in Groningen, een moeizame start. Maar er wordt nu in elk geval regelmatig geteld op een telpost bij het moerasgebiedje "De Kappersbult" bij De Punt. De post bevindt zich feitelijk nèt op Drents grondgebied maar in een Gronings atlasblok (12-14). (Overigens is de grens zo dichtbij dat je kunt zeggen dat alle vogels uit Groningen aan komen vliegen.) Ik heb de post zo gekozen omdat ik blok 12-14 inventariseer en het mes zo voor mij dus aan twee kanten snijdt. Bovendien lijkt me de fietsafstand vanaf de stad Groningen, waar tenslotte de meeste vogelaars wonen, aanvaardbaar en is de telpost met de bus bereikbaar (DVM-lijnen 3 en 21, vanaf het hoofdstation). Tenslotte voldoet de plek aan de eis dat er een goed uitzicht naar alle kanten moet zijn.

In je eentje een trekpost bemannen, is schier onmogelijk: een dag lang op één plek zitten (liggen, staan) houd je niet vol. Daarom ben ik blij dat diverse mensen bereid zijn ook eens een paar uurtjes op de post door te brengen. Dat neemt niet weg dat we voor het komend seizoen best meer mensen kunnen gebruiken. Het lukt nu wel om de minimumfrequentie van eens in de twee weken aan te houden, maar een keer per week tellen -toch eigenlijk een minimum om een enigszins betrouwbaar beeld van het trekverloop te krijgen- levert al grote problemen op. Bovendien is het maar de vraag of al diegenen die nu tellen, dat het komend voorjaar weer kunnen doen. Tenslotte zou het ook aardig zijn wanneer we in Groningen meer dan één trekpost zouden kunnen bezetten.

Het lijkt me daarom een goed idee om met de mensen die belangstelling hebben voor het trektellen een Avifauna-trekvogelwerkgroep te vormen. Het doel daarvan zou zijn om in elk geval deze ene telpost, maar hopelijk enkele telposten, de komende seizoenen regelmatig te bemannen. Deelneming aan de werkgroep zou niet hoeven te betekenen dat je er aan vastzit om een hele dag te tellen: al kun je maar een paar uurtjes, dan is dat toch meegenomen. Het hoeft evenmin te betekenen dat je elke week op dezelfde tijd klaar moet staan: als je de ene keer wél, de andere keer niet kunt, is dat ook prima.

(vervolg 2 trektellingen)

Je moet er wel tegen kunnen om een tijdlang op één plek te blijven (als er veel te zien is, gaat dat overigens een stuk gemakkelijker). Bovendien is het van belang dat er altijd een ervaren vogelaar op de post aanwezig is. Vooral geluidenkennis speelt hierbij een rol; verschillende soorten, bijv. boompieper, heggemus, kunnen gewoonlijk alleen maar op het geluid gedetermineerd worden. Dat betekent natuurlijk niet dat minder ervaren vogelaars niet mee kunnen doen; wel zouden we er m.i. voor moeten zorgen, dat er in elk geval één 'ervaren' vogelaar ter plekke is. Op die manier wordt er optimaal geteld, want twee zien altijd meer dan één; bovendien kunnen de minder ervaren waarnemers dan juist die ervaring opdoen.

Een ieder die belangstelling heeft voor het trektellen en mee wil doen aan de werkgroep, kan zich opgeven bij onderstaand adres (telefoon heb ik helaas niet).

3. Iets over de resultaten van dit najaar.

Het aantal tellingen dat tot nu toe op de telpost is verricht, is natuurlijk nog klein: twee tellingen in augustus, drie in september en vier in oktober. Toch zijn er al wat gegevens uitgekomen, die de moeite van het vermelden waard lijken. Het ligt voor de hand de gegevens van Voslamber van vorig jaar er naast te leggen. Wat betreft de lijsterwaarnemingen is het bovendien aardig te vergelijken met wat daarover door J. van Klinken in "Herfsttrek van lijsters", in de Grauwe Gors van april 1980 gezegd wordt.

De veldleeuwerik is een soort die in Groningen in grote aantallen kan doortrekken. Op 15 oktober telde ik tussen 07.00 en 11.00 uur ongeveer 1350 exemplaren, de meeste daarvan -ca. 780- tussen 09.00 en 10.00 uur, het derde uur na zonsopkomst. Daarbij was één groep van zo'n 270 exemplaren. Op andere dagen waren de aantallen lager. Op 17 okt., twee dagen later dus, zag ik er 263.

De piek van de graspiepertrek viel op 30 september (vergelijk Voslamber: 2 oktober). Toen telde ik in nog geen vier uur 470 graspiepers. Dat is duidelijk meer dan vorig jaar in Winschoten, waar Voslamber 188 in plm. twee-en een-half uur als maximum opgeeft. De trek gaat de gehele oktobermaand regelmatig door en blijkt de eerste twee uren na zonsopkomst het sterkst.

Ook voor de vink kon ik op 30 september het hoogste aantal noteren. Bij Voslamber was dit weer 2 oktober. Ik telde die dag 531 exx. (in dezelfde korte periode van nog geen vier uur); 344 daarvan trokken in één uur, nl. tussen 08.00 en 09.00 uur voorbij. Dat is dus aanzienlijk meer dan het maximum voor een telling van 250, dat in 1980 boven Winschoten geteld werd. Ook in oktober trokken regelmatig vinken door: op 15-10 : 295 en op 17-10 tijdens een langere telling (06.30-15.30 uur) : 559 exx.

(vervolg 3 trektellingen)

Dan de lijsters. Half oktober trokken tijdens een korte periode met mooi weer zeer veel kramsvogels door. Terwijl Voslamber vorig jaar nooit meer dan 200 exx. per keer zag, telde ik op 15 oktober + 730 en op de 17de zelfs + 1410 exx. Op beide dagen viel de piek tussen 10.00 en 11.00 uur, resp. 263 en 934 (!!) exemplaren. Overigens blijkt uit het artikel van Van Klinken dat in baan C, waarin De Punt ligt (de stad Groningen ligt aan de NW-rand van die baan) aanzienlijk meer kramsvogels doortrekken dan in baan D, waarin Winschoten ligt. Interessant is verder dat de grootste aantallen zowel volgens Van Klinken als volgens Voslamber eind oktober/ begin november gesignaleerd worden. Wellicht moet de grootste trek golf (op het moment van schrijven van dit verhaal) nog komen!

Ook van koperwieken was op 15 en 17 oktober fikse trek te zien, al is de koperwiek dan voornamelijk nachttrekker: 610 exx. op de 15de, 460 op de 17de. Deze aantallen stemmen eerder overeen met die van Bourtange in baan E (zoals ook door Voslamber in z'n artikel genoemd) dan met die van Winschoten (maximaal 25!). Van Klinken en Voslamber noemen de eerste en tweede dekade van oktober de beste trektijd. Wellicht werd de trek dit jaar door het slechte weer van begin okt. vertraagd: voor de 15de had ik nog weinig koperwieken gezien of gehoord; daarna hoorde ik ze op sommige avonden bijna voortdurend roepen!

Zanglijsters werden (net als in Winschoten) regelmatig, maar in vrij kleine aantallen waargenomen met een maximum van 56 (in vier uur) op 15 oktober. Van Klinken vermeldt een maximum voor 10 oktober, Voslamber voor 2 oktober.

Voor herfsttrek van roofvogels lijkt de telpost, op de rand van bebost terrein in het noordoosten en open terrein ten zuidwesten van de post, gunstig gelegen. Maar omdat roofvogels hoofdzakelijk midden op de dag trekken en ik tot nu toe hoofdzakelijk in de ochtenduren heb waargenomen, zijn de aantallen klein gebleven. De telling van 17 oktober, tot 15.30 uur bij redelijk mooi weer, geeft echter een indicatie: toen passeerden 6 buizerden, 7 sperwers, 1 vrl. havik en 1 vrl. smelleken de telpost.

De hier vermelde cijfers geven natuurlijk nog geen beeld van het trekverloop over de provincie Groningen; integendeel, ze maken juist duidelijk dat daar nog veel aan te onderzoeken valt. Ik hoop dat daar in de nabije toekomst wat aan gedaan gaat worden.

Henk van den Brink,
Korte Nieuwstraat 3A,
9724 LC Groningen.